

OSNOVE DIGITALNE ELEKTRONIKE

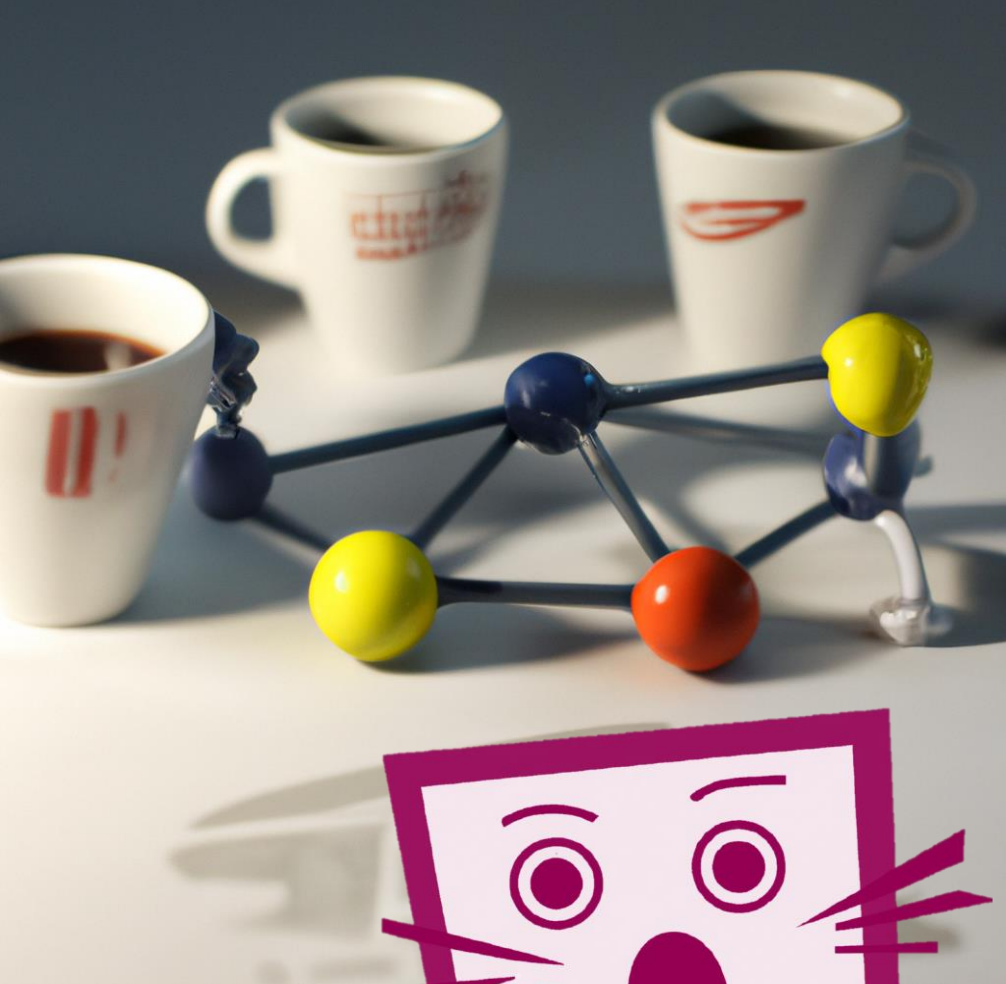
**Kodovi za otkrivanje i
ispravljanje pogrešaka**

Zdravko Kunić
zdravko.kunic@algebra.hr

Kodovi za otkrivanje i ispravljanje pogrešaka

Ishod 2 Definirati metode za otkrivanje i ispravljanje pogrešaka u prijenosu podataka. Otkriti i ispraviti pogreške u prijenosu podataka.

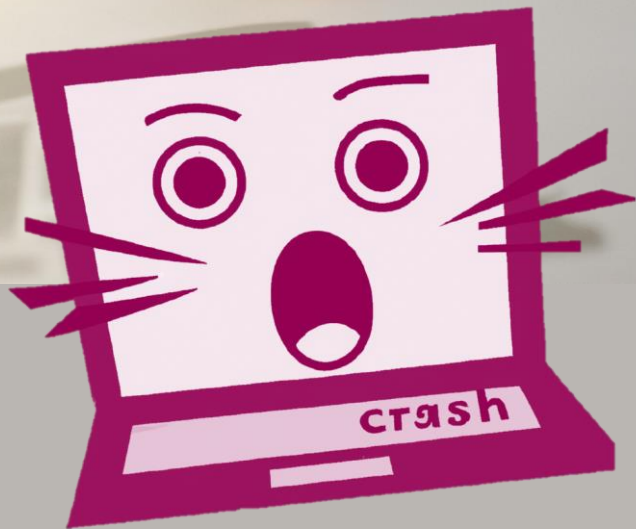
- The sleep-deprived university student
- Last-minute research paper
- 3 cups of coffee and a deadline
- And a...

... COMPUTER CRASH 🤖

Fortunately, it does not happen very often because of:

Error Detection and Correction Codes

Heroes that save your data when your coffee fails to save you ☕💥

Sadržaj predavanja

- Principi otkrivanja i ispravljanja pogrešaka
- Distanca
- Zalihost
- Paritet
- Hammingov kôd

Utjecaj smetnji na prijenos podataka

Pogreška = neželjena promjena bitova u kodnoj riječi

- Jednostruka pogreška
 - promjena vrijednosti jednog bita (0→1 ili 1→0)
- Višestruka pogreška
 - promjena više bitova

Rezultat:

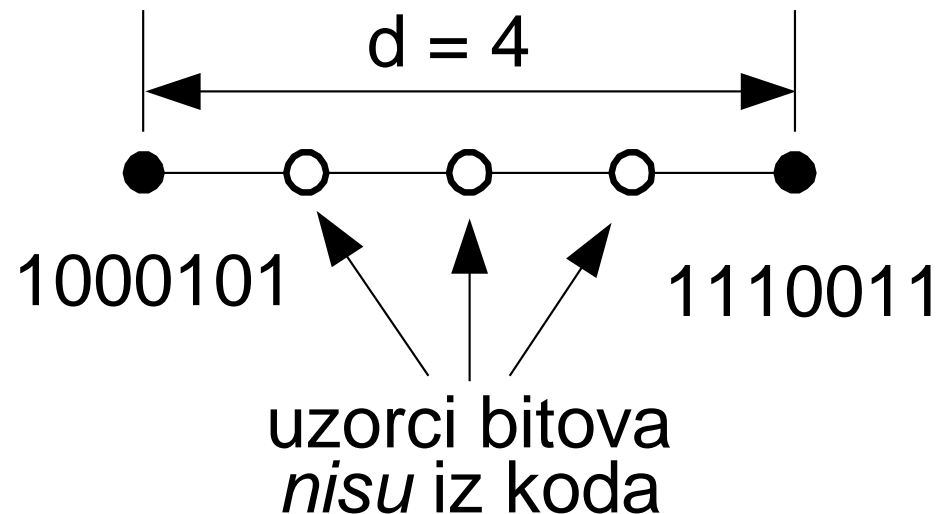
- Neupotrijebljena (zabranjena) kombinacija
 - Može se detektirati
- Neka druga (ispravna) kodna riječ
 - Nije moguće otkriti da je došlo do pogreške!

Osnova otkrivanja (i ispravljanja) pogrešaka

- Udaljenost između kodnih riječi (distanca)
- Paritetni bit(ovi)

Distanca

- Broj bitova koje treba promijeniti da se jedna kodna riječ pretvori u drugu
- Ako je broj promijenjenih bitova jednak distanci, tada pogreška ostaje neotkrivena !!!

Distanca

- Distanca ne mora biti jednaka za sve parove kodnih riječi
- Za “snagu” koda (mogućnost otkrivanja i korekcije pogrešaka), bitna je najmanja (minimalna) distanca d_{min}

Minimalna distanca d_{min}	Mogućnost	
	otkrivanja	ispravljanja
1	0	0
2	1	0
3	2	1
4	3	1
5	4	2

Minimalna distanca koda d_{min}

- Najmanji razmak između **bilo koje** dvije kodne riječi:

- kôd 8421: $d_{min} = 1$
- bikvinarni kôd: $d_{min} = 2$
- Grayev kôd: $d_{min} = d = 1$

- Kôd pruža zaštitu od t pogrešaka

$$t = d_{min} - 1 \quad \rightarrow \quad d_{min} \geq (t+1)$$

- Primjer:

- Kôd s $d_{min} = 2$ omogućuje otkrivanje jednostruke pogreške

	2^3 8	2^2 4	2^1 2	2^0 1
0	0	0	0	0
1	0	0	0	1
2	0	0	1	0
3	0	0	1	1
4	0	1	0	0
5	0	1	0	1
6	0	1	1	0
7	0	1	1	1
8	1	0	0	0
9	1	0	0	1
	1	0	1	0
	1	0	1	1
	1	1	0	0
	1	1	0	1
	1	1	1	0
	1	1	1	1

Zalihost (redundancija)

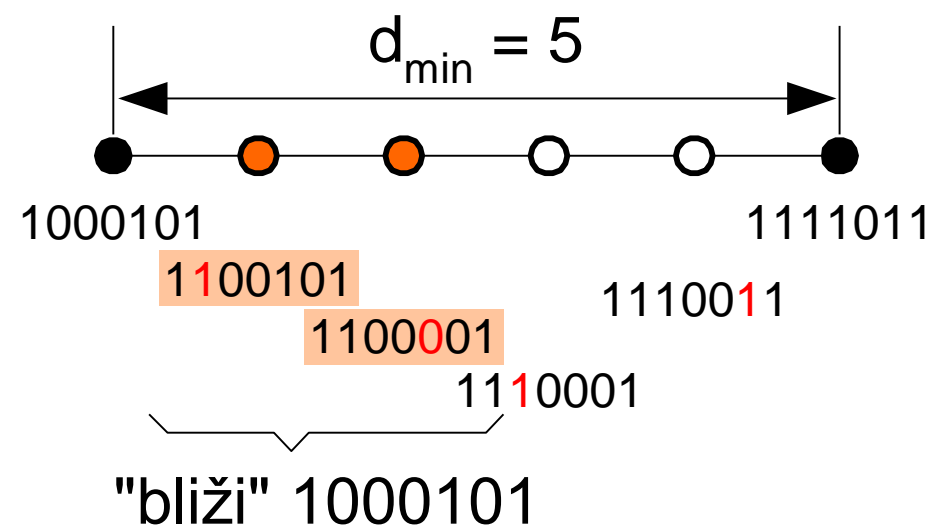
Veći broj bitova od minimalno potrebnih za prikaz informacije

- npr. bikvinski kod koristi samo 10 od 128 mogućih kombinacija

	5	0	4	3	2	1	0
0	0	1	0	0	0	0	1
1	0	1	0	0	0	1	0
2	0	1	0	0	1	0	0
3	0	1	0	1	0	0	0
4	0	1	1	0	0	0	0
5	1	0	0	0	0	0	1
6	1	0	0	0	0	1	0
7	1	0	0	0	1	0	0
8	1	0	0	1	0	0	0
9	1	0	1	0	0	0	0

Dvije skupine zaštitnih kodova

- Kodovi s mogućnošću **otkrivanja** pogrešaka, EDC (engl. **Error Detecting Codes**)
 - $d_{min} \geq t + 1$ za otkrivanje t pogrešaka
- Kodovi s mogućnošću **ispravljanja** pogrešaka ECC (engl. **Error Correcting Codes**):
 - $d_{min} \geq 2 \cdot t + 1$ za ispravljanje t pogrešaka

Paritet

- Najjednostavniji način zaštite
- Binarnoj riječi se dodaje paritetni bit

$$p \ b_6 b_5 b_4 \ b_3 b_2 b_1 b_0$$

- nova kodna riječ ima **paran ili neparan broj jedinica**:
 - **paran/neparan paritet**
- jedan paritetni bit nije dovoljan za ispravljanje pogreške već samo za detekciju da je do pogreške došlo
- dodavanje paritetnog bita povećava distancu kôda

Primjer

- Paritetni bit određujemo tako da ukupan broj jedinica (uključujući i paritetni bit) bude:
 - **paran** (parni paritet)
 - **neparan** (neparni paritet)

Znak		Paritet	
		parni	neparni
A	100 0001	0 100 0001	1 100 0001
a	110 0001	1 110 0001	0 110 0001
*	010 1010	1 010 1010	0 010 1010

Višestruko ispitivanje pariteta

- Povećava snagu zaštite!
 - podržava veći broj paritetnih ispitivanja
 - koristi veći broj zaštitnih bitova (veća zalihost)
- Više mogućnosti implementacije:
 - dvodimenzijski kod
 - Hammingov kod

Dvodimenzijski kod

- 2D matrica informacijskih bitova ("pravokutni" kod)
- Uzdužna i poprečna paritetna zaštita:
 - kodna riječ \leftarrow paritetni bit retka (p_r)
 - stupac \leftarrow uzdužna paritetna zaštita (p_s)
 - Longitudinal Redundancy Check, LRC
 - cijeli blok kodnih riječi \leftarrow paritetna riječ
 - Block Check Character, BCC
- Može otkriti i ispraviti jednostruku pogrešku
 - Pogrešan paritet u retku i stupcu (koordinate za lociranje pogreške)
- Može samo otkriti (ne i ispraviti) dvostruku pogrešku
 - Pogrešan paritet samo u retku ili samo u stupcu (jedna koordinata nedostaje za točno lociranje pogrešnog bita)

Primjer

Paritetni
bitovi redaka

p_r

0

1

1

Kôd bez zaštite

1	0	0	0	0	0	1
1	1	0	0	0	0	1
0	1	0	1	0	1	0

0

0

0

1

0

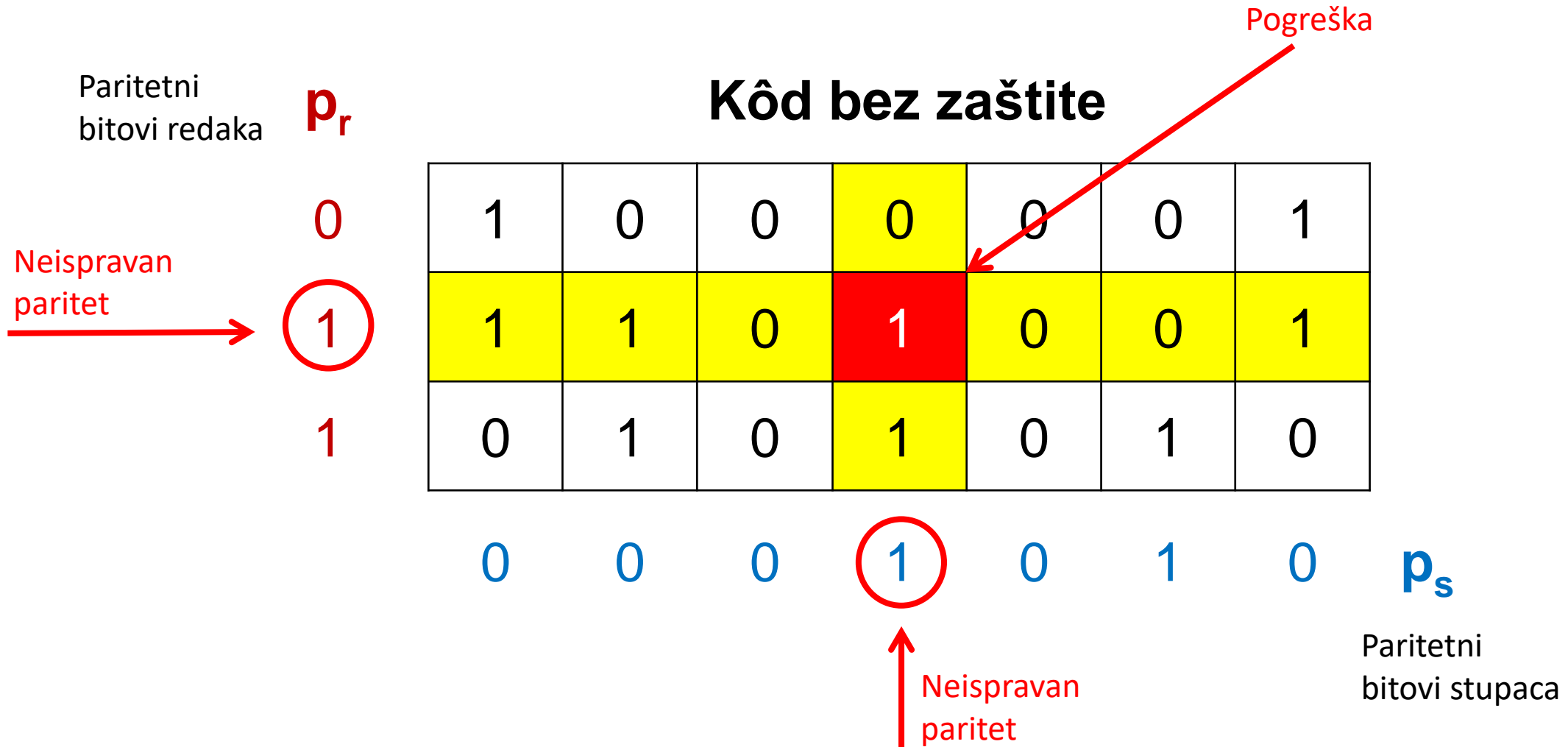
1

0

p_s

Paritetni
bitovi stupaca

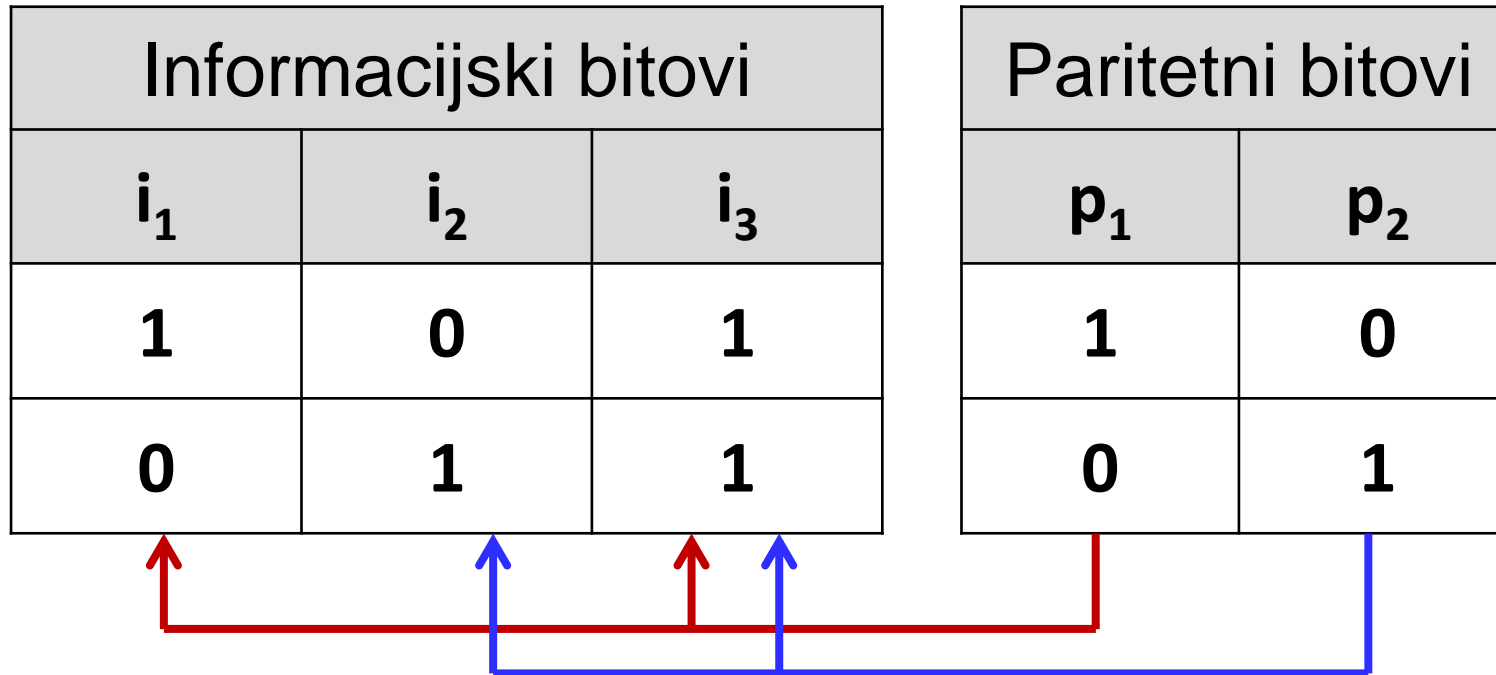
Primjer

Kodovi za ispravljanje pogrešaka

- Omogućuju točno određivanje mjesta pogreške u zaštićenoj kodnoj riječi
- **kodna riječ** = informacijski bitovi + ispitni (zaštitni) bitovi
- Mjesto pogreške se otkriva **višestrukim** paritetnim ispitivanjem **različitih** kombinacija informacijskih i ispitnih bitova

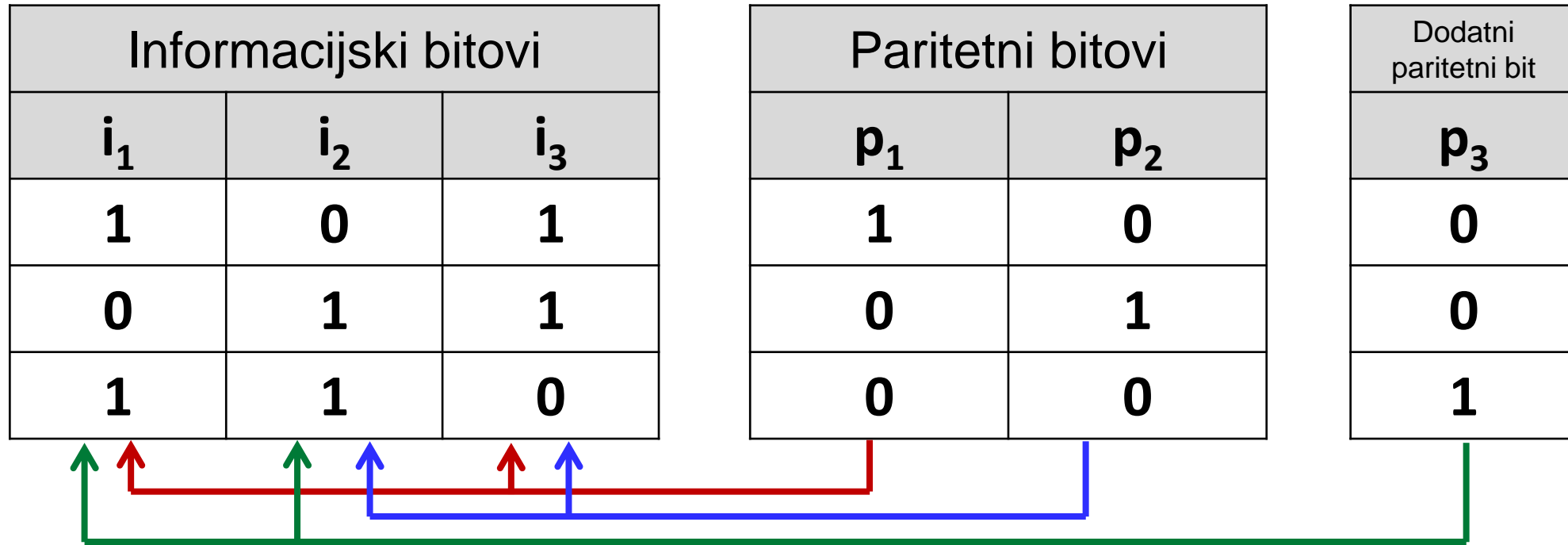
Princip višestrukog ispitivanja pariteta*

* Vrijednost 1 u tablici predstavlja pripadnost grupi provjere pariteta

- Nedostatak ovog principa: pogreška u paritetnim bitovima ostaje neotkrivena!

Princip višestrukog ispitivanja pariteta*

* Vrijednost 1 u tablici predstavlja pripadnost grupi provjere pariteta

Pogreška u jednom **informacijskom** bitu rezultira **dvjema** pogreškama pariteta

Pogreška u **paritetnom** bitu rezultira **jednom** pogreškom pariteta

Princip višestrukog ispitivanja pariteta*

	i_1	i_2	i_3	p_1	p_2	p_3
G1	0	1	1	1	0	0
G2	1	0	1	0	1	0
G3	1	1	0	0	0	1

Pogrešan i_1 – neispravni pariteti grupa G2, G3

Pogrešan i_2 – neispravni pariteti grupa G1, G3

Pogrešan i_3 – neispravni pariteti grupa G1, G2

Pogrešan p_1 – neispravan paritet grupe G1

Pogrešan p_2 – neispravan paritet grupe G2

Pogrešan p_3 – neispravan paritet grupe G3

* Vrijednost 1 u tablici predstavlja pripadnost grupi provjere pariteta

Hammingov kôd

Sustavni **mehanizam** za izgradnju niza kodova za ispravljanje pogrešaka ([R.W. Hamming](#), 1950.)

- Princip:
višestruko (nezavisno) **paritetno** ispitivanje
- Bolja efikasnost kodiranja, manja zalihost
- Naročito popularan za ispravljanje jednostruke pogreške
 - tipična primjena: memorijski sklopovi

Hammingov kôd

- Nezavisna paritetna ispitivanja
 - Ne mogu se dobiti kombinacijom preostalih
- Izgrađuje kodnu riječ tako da:
 - svaki bit podatka zaštićen je s više zaštitnih bitova
 - svaki zaštitni bit "pokriva" (= štiti) drugi podskup bitova podatka
- Pri sastavljanju zaštitne kodne riječi Hammingov kod miješa zaštitne bitove s podatkovnima
- Minimalna distanca ovog koda je 3 (razlika u vrijednostima bitova između bilo koje dvije različite kodne riječi)
 - Omogućava otkrivanje najviše dvije, a ispravljanje najviše jedne pogreške

Hammingov kôd

- Kod Hammingovog (7,4) kôda na 4 informacijska bita dolaze 3 zaštitna (paritetna) bita
- Paritetni bitovi u kodnim riječima Hammingovog koda dolaze na mjesta koja su potencije broja 2 (1,2,4,8,...)
- u 7-bitnoj kodnoj riječi kod Hammingovog (7,4) koda:
 - **prvi**, **drugi** i **četvrti** bit su **zaštitni** bitovi (P1, P2, P4)
 - preostali bitovi su **informacijski** (I3, I5, I6, I7)

P1 P2 I3 P4 I5 I6 I7

Hammingov kôd

- Paritetni bitovi mogu se dodavati počevši od lijeve ili desne strane s obzirom na poziciju bita najmanje važnosti (LSB - Least Significant Bit).

Svi primjeri u ovom predavanju podrazumijevaju LSB na lijevoj strani.

Hammingov kod

- Paritetni bitovi (7,4) kôda određuju se na sljedeći način:
 - $P_1 = b_3 \oplus b_5 \oplus b_7$
 - $P_2 = b_3 \oplus b_6 \oplus b_7$
 - $P_3 = b_5 \oplus b_6 \oplus b_7$
- operacija \oplus predstavlja logičku operaciju XOR
 - zbrajanje po modulu 2 (isključivo ILI)

$$Y = X \oplus N$$

X	\oplus	N	=	Y
0	\oplus	0	=	0
0	\oplus	1	=	1
1	\oplus	0	=	1
1	\oplus	1	=	0

Hammingov kôd - primjer

Zaštita riječi **1010** Hammingovim kodom (7,4) s parnim paritetom:

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4
		1		0	1	0

- $P_1 = b3 \oplus b5 \oplus b7 = 1 \oplus 0 \oplus 0 = 1$
- $P_2 = b3 \oplus b6 \oplus b7 = 1 \oplus 1 \oplus 0 = 0$
- $P_3 = b5 \oplus b6 \oplus b7 = 0 \oplus 1 \oplus 0 = 1$

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4
1	0	1	1	0	1	0

Hammingov kôd - algoritam

- Odrediti broj potrebnih zaštitnih bitova na temelju broja podatkovnih bitova
- Rezervirati pozicije zaštitnih bitova x_i u kodnoj riječi ($x_i \rightarrow 2^i$, gdje je i element skupa $[0, n]$)
- Izračunati zaštitne bitove

Ako je u komunikacijskom kanalu između dva sustava došlo do pogreške na nekom od bitova, moguće je otkriti i ispraviti pogrešan bit, čak i ako se pogreška pojavila na samom zaštitnom bitu.

Računanje zaštitnih bitova

- Svaki zaštitni bit se računa na temelju točno određenih podatkovnih bitova, a najlakše ih je odrediti pomoću indeksa bita kojeg računamo
- Algoritam je moguće opisati s "od n , po n , alternirano n ".
 - Npr. počevši od zaštitnog bita na indeksu 4 uzimamo 4 bita, zatim 4 preskačemo pa opet uzimamo 4 i tako do zadnjeg raspoloživog bita.

Indeks	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	p1	p2	i1	p3	i2	i3	i4	p4	i5	i6	i7
G4	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
G3	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
G2	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1
G1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1

Računanje vrijednosti zaštitnih bitova

- Odrediti bitove koji pripadaju pojedinom zaštitnom bitu
- Izračunati **modulo 2** sumu (XOR) za svaki zaštitni bit
 - Ako je rezultat **paran, direktno** ga zapisujemo na mjesto zaštitnog bita
 - Ako je rezultat **neparan**, na mjesto zaštitnog bita zapisujemo **invertirani** rezultat

Primjer implementacije

- Paritetni bitovi su na mjestima 1, 2, 4, 8,.. (potencije broja 2)
- Ostali bitovi su informacijski
- Primjer: kod (11,7)
 - ukupno **11** bitova, od čega **7** nose podatke
 - korisno za zaštitu ASCII-znakova

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
p1	p2	i1	p3	i2	i3	i4	p4	i5	i6	i7

Primjer - zaštita dekadskih znamenki

- **Informacijski bitovi** služe za binarni prikaz dekadskih znamenki (4 bita)
- **Ispitni (zaštitni) bitovi** su dodatni bitovi za paritet (3 bita)
- Ispitivanje pariteta izvodi se za svaki zaštitni bit (3x)
- Ako je ispitivanje **uspješno**, rezultat se označava s **0**
- Ako je ispitivanje **neuspješno**, rezultat se označava s **1**
- 3-bitni broj dobiven ispitivanjem označava mjesto pogreške
- Ako su sva tri ispitna bita nula, nema pogreške

Konstrukcija koda

- Na mjesto informacijskih bitova dolaze bitovi kodnih riječi
- Primjer: nezaštićena (originalna) kodna riječ je: **1001**
 - u Hammingovom kodu riječ 1001 ima sljedeću strukturu:

1	2	3	4	5	6	7
p1	p2	i1	p3	i2	i3	i4
		1		0	0	1

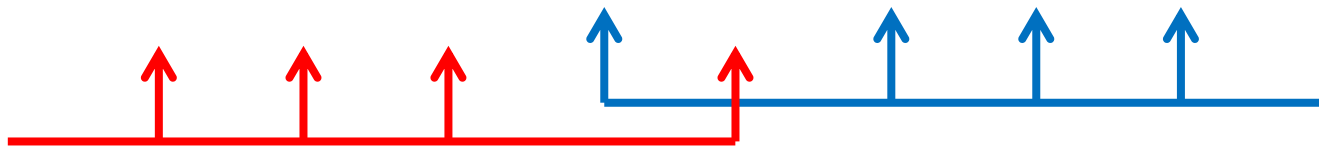
	p1	p2	i1	p3	i2	i3	i4	p4	i5	i6	i7
G ₄	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
G ₃	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
G ₂	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1
G ₁	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1

Pomoćna tablica za određivanje paritetnih grupa

Vrijednost 1 u ovoj tablici predstavlja pripadnost grupi provjere pariteta

1	2	3	4	5	6	7
p1	p2	i1	p3	i2	i3	i4
0	0	1	1	0	0	1

Bitovi pariteta

Bitovi informacije koju štitimo

Sindrom

- Uzorak zaštitnih bitova koji ukazuje na mjesto pojave pogreške
- Obično ga i pišemo u obliku rednog vektora $s = G_4G_3G_2G_1$, gdje je G modulo 2 suma pripadajućih binarnih znamenaka

	p1	p2	i1	p3	i2	i3	i4	p4	i5	i6	i7
G_4	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
G_3	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
G_2	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1
G_1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1

Primjer otkrivanja pogreške (1/3)

Originalna riječ: **0011001**

Riječ s pogreškom: **1011001**

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
1	0	1	1	0	0	1

- Ispitivanje (parnog) pariteta svake grupe:
 - $G_1 = b1 \oplus b3 \oplus b5 \oplus b7 = 1 + 1 + 0 + 1 = 1 \rightarrow$ **neispravan paritet**

Primjer otkrivanja pogreške (2/3)

Originalna riječ: **0011001**

Riječ s pogreškom: **1011001**

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
1	0	1	1	0	0	1

• Ispitivanje (parnog) pariteta svake grupe:

- $G_1 = b1 \oplus b3 \oplus b5 \oplus b7 = 1 + 1 + 0 + 1 = 1 \rightarrow$ **neispravan paritet**
- $G_2 = b2 \oplus b3 \oplus b6 \oplus b7 = 0 + 1 + 0 + 1 = 0 \rightarrow$ **ispravan paritet**

Primjer otkrivanja pogreške (3/3)

Originalna riječ: **0011001**

Riječ s pogreškom: **1011001**

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
1	0	1	1	0	0	1

- Ispitivanje (parnog) pariteta svake grupe:
 - $G_1 = b1 \oplus b3 \oplus b5 \oplus b7 = 1 + 1 + 0 + 1 = 1$ → neispravan paritet
 - $G_2 = b2 \oplus b3 \oplus b6 \oplus b7 = 0 + 1 + 0 + 1 = 0$ → ispravan paritet
 - $G_3 = b4 \oplus b5 \oplus b6 \oplus b7 = 1 + 0 + 0 + 1 = 0$ → ispravan paritet
- Sindrom $G_3G_2G_1 = 001_2 = 1_{10}$ → pogrešan je 1. bit (p1)

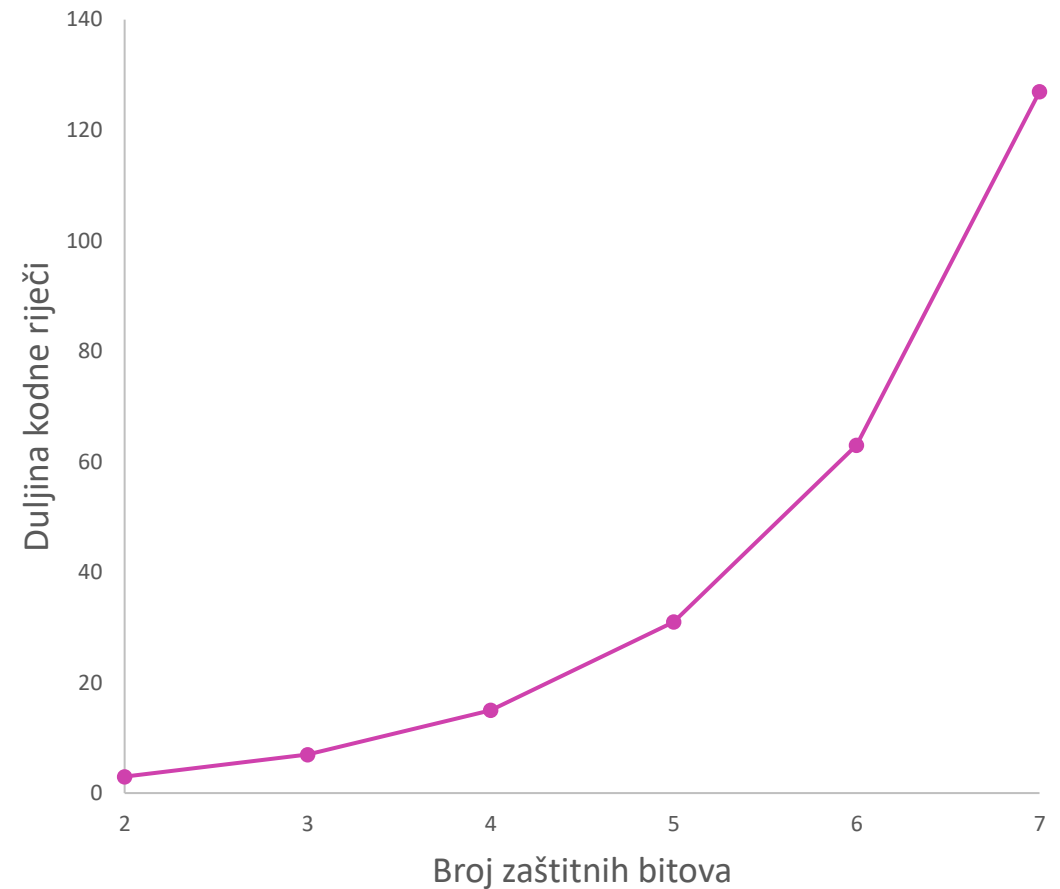
Odnos zaštitnih i informacijskih bitova

- Zaštićena kodna riječ se sastoji od informacijskih i zaštitnih bitova
- Duljinu zaštićene kodne riječi određuju broj zaštitnih bitova p i broj informacijskih bitova i , odnosno $n = p + i$
- Ispitni broj s p paritetnih bitova može prikazati pogrešku na ukupno $2^p - 1$ pozicija jer u ispitnoj tablici nema nule.
- Za uspješno otkrivanje jednostruke pogreške vrijedi:

$$2^p - 1 \geq p + i \quad \rightarrow \quad 2^p \geq p + i + 1$$

Odnos zaštitnih i informacijskih bitova

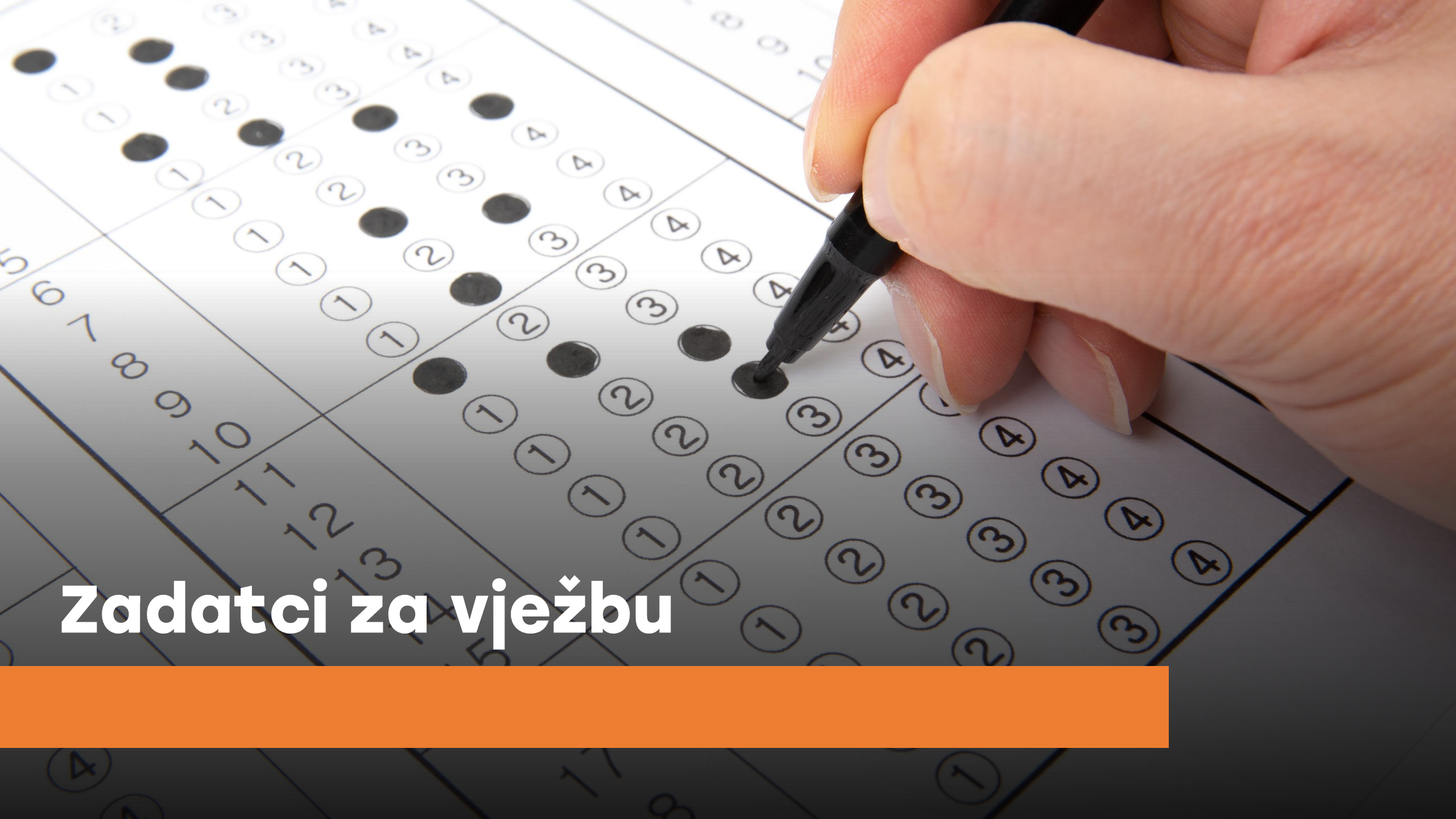
Broj informacijskih bitova	Broj zaštitnih bitova	Duljina kodne riječi
1	2	3
2 - 4	3	7
5 - 11	4	15
12 - 26	5	31
27 - 57	6	63
58 - 120	7	127

Kodovi za otkrivanje i ispravljanje pogrešaka

Zadatci za vježbu

Zadatak

- Zaštitite riječ **1001** Hammingovim kodom
 - Primijenite parni paritet
- Koliko ispitnih bitova ste dodali u kodnu riječ?

Rješenje (1001)

$$\bullet P_1 = b_1 \oplus b_3 \oplus b_5 \oplus b_7 =$$
$$\quad ? \oplus 1 \oplus 0 \oplus 1$$

$$\bullet P_2 = b_2 \oplus b_3 \oplus b_6 \oplus b_7 =$$
$$\quad ? \oplus 1 \oplus 0 \oplus 1$$

$$\bullet P_3 = b_4 \oplus b_5 \oplus b_6 \oplus b_7 =$$
$$\quad ? \oplus 0 \oplus 0 \oplus 1$$

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4
		1		0	0	1

$$= 0$$

$$= 0$$

$$= 1$$

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4
0	0	1	1	0	0	1

Zadatak

- Zaštite riječ **1100 0011** Hammingovim kodom
 - Primijenite parni paritet
- Koliko ispitnih bitova ste dodali u kodnu riječ?

Rješenje

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7	b8	b9	b10	b11	b12
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4	P4	I5	I6	I7	I8
		1		1	0	0		0	0	1	1

- $P_1 = b1 \oplus b3 \oplus b5 \oplus b7 \oplus b9 \oplus b11 =$
 $\quad ? \oplus 1 \oplus 1 \oplus 0 \oplus 0 \oplus 1 = 1$
- $P_2 = b2 \oplus b3 \oplus b6 \oplus b7 \oplus b10 \oplus b11 =$
 $\quad ? \oplus 1 \oplus 0 \oplus 0 \oplus 0 \oplus 1 = 0$
- $P_3 = b4 \oplus b5 \oplus b6 \oplus b7 \oplus b12 =$
 $\quad ? \oplus 1 \oplus 0 \oplus 0 \oplus 1 = 0$
- $C_4 = b8 \oplus b9 \oplus b10 \oplus b11 \oplus b12 =$
 $\quad ? \oplus 0 \oplus 0 \oplus 1 \oplus 1 = 0$

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7	b8	b9	b10	b11	b12
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4	P4	I5	I6	I7	I8
1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1

Zadatak

- Na ulaz digitalnog sustava primljena je riječ zapisana u Hammingovom kodu **0001 1010 1010**
 - Primijenjen je parni paritet
- Koliko ispitnih bitova sadrži kodna riječ?
- Utvrdite eventualnu pogrešku

Rješenje

b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7	b8	b9	b10	b11	b12
P1	P2	I1	P3	I2	I3	I4	P4	I5	I6	I7	I8
0	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	0

$$\bullet C_1 = b1 \oplus b3 \oplus b5 \oplus b7 \oplus b9 \oplus b11 = \\ 0 \oplus 0 \oplus 1 \oplus 1 \oplus 1 \oplus 1 = 0$$

$$\bullet C_2 = b2 \oplus b3 \oplus b6 \oplus b7 \oplus b10 \oplus b11 = \\ 0 \oplus 0 \oplus 0 \oplus 1 \oplus 0 \oplus 1 = 0$$

$$\bullet C_3 = b4 \oplus b5 \oplus b6 \oplus b7 \oplus b12 = \\ 1 \oplus 1 \oplus 0 \oplus 1 \oplus 0 = 1$$

$$\bullet C_4 = b8 \oplus b9 \oplus b10 \oplus b11 \oplus b12 = \\ 0 \oplus 1 \oplus 0 \oplus 1 \oplus 0 = 0$$

$C_4C_3C_2C_1 = 0100_2 \rightarrow$ pogrešan je 4. bit

Primjeri zadataka s prethodnih ispita*

Ishod učenja 2 – 9 bodova - 25 min

- [I2_M, 1 bod]** Metodom neparnog pariteta osigurati pravilan prijenos podataka:
a) `_0101111`, b) `_1101000`; (0,5 bodova za svaki točan odgovor)
- [I2_M, 2 boda]** Niz dekadskih znamenki: 0,3,7,9 napisati u kodu XS-3 te zatim cijeli blok zaštititi uzdužnim i poprečnim parnim paritetom. (1 bod za točno napisane znamenke u zadanom kodu; 1 bod za točan paritet)
- [I2_M, 3 boda]** U zadane informacije ubaciti bitove provjere - zaštititi Hammingovim kodom (7,4) (0,5 bodova za korektno izračunate zaštitne bitove; 0,5 bodova za svaku korektno napisanu zaštićenu kodnu riječ):
a) 1110101 b) 1011010 c) 1010110
- [I2_Ž, 3 boda]** Informacija **0011 1010 0011** zaštićena je Hammingovim kodom. Treba otkriti eventualnu pogrešku u prijenosu informacije i ispraviti je. (1,5 bodova za korektan postupak i otkrivenu pogrešku; 1 bod za korektno napisanu ispravljenu informaciju zaštićenu Hammingovim kodom; 0,5 bodova za korektno napisanu informaciju bez bitova provjere)

* Primjer ispita je ilustrativan. Vrste zadataka na budućim brzim testovima i ispitima mogu biti drugačije.

LITERATURA:

- Uroš Peruško: Digitalni sustavi
 - Str. 68 - 76